

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Občanský průkaz a prokazování totožnosti

Nedávné změny zákona o přestupcích a o občanských průkazech nově upravily či změnilly některé otázky v souvislosti s občanskými průkazy a sankcemi. Je dobré se o některých zmínit i z toho důvodu, že pro mnohé občany může být otázka prokazování totožnosti dozajista zahalena rouškou tajemství, ale i řada dalších souvisejících otázek, opředených zajímavými mýty a šířícími se mezigeneračně, žel úspěšně. Tím nejčastějším je tvrzení, že nemám-li sebou občanský průkaz (dále jen OP) do 500 metrů od domu (vzdálenosti se různí), policista mi může uložit pokutu ve výši 500 Kč...

Dle zákona o občanských průkazech¹⁾ je povinen mít OP každý občan, dosáhl-li věku 15 let a má trvalý pobyt na území ČR, včetně těch, jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena. Ti, kdož jí byli soudem zbaveni, OP mohou mít pouze tehdy, požádá-li o vydání soudem ustanovený opatrovník. Česká právní úprava vychází z koncepce *povinnosti mít* občanský průkaz, nikoliv *práva* občana jej *mít*, jak je tomu např. ve Francii, neboť v ČR neexistuje žádný doklad, který by *rozsahem údajů* zcela nahrazoval občanský průkaz. V některých zemích jej ani jinou identifikační kartu nemají (Velká Británie). Zakopaný pes ovšem tkví v tom, že povinnost mít občanský průkaz neznamena *mít jej stále u sebe*. Především právní úprava²⁾ naopak tuto povinnost stanovovala. Takže kupříkladu při vynášení odpadků před dům bez OP netřeba obav z možné pokuty od náhodně se vyskytnuvšího policisty za jeho zapomenutí. To však neznamena, že jeho výzev na prokázání totožnosti můžete ignorovat. K tomu viz dále.

Ale pozor, v souvislosti s držením OP máte taktéž v taxativně stanovených případech³⁾ jisté povinnosti, jejichž nedodržení je sankcionovatelné jako přestupek⁴⁾ s možnou pokutou ve správním řízení až do výše 10 000 Kč. Jsou to zejména případy zničení, poškození, zneužití, osobního nepřevzetí, nepožádání si o nový občanský průkaz, jakož i potvrzení o občanském průkazu, dočasně nahrazujícího OP a na rozdíl od něj nemajícího povahu veřejné listiny.

Další povinností, o které je dobré se zmínit, je zákaz dávat a přijímat OP (stejně jako řidičský průkaz, pas) jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky. Nabízet OP jako protihodnotu za něco nelze. Takovým jednáním by se totiž obě strany dopustily výše uvedeného přestupku, postižitelného do limitu 10 000 Kč. Nejinak by tomu bylo, pokud byste kupříkladu chtěli strávit noc v hotelu a recepční by požadovala OP s tím, že vám ji vrátí, až při vašem odchodu a po zaplacení ubytovacích služeb. Nově je zařazen zákaz kopírování občanského průkazu bez souhlasu občana, kterému byl vydán, ledaže jiný právní předpis či mez. smlouva stanoví jinak⁵⁾.

Vrátím se zpět k prvním odstavcům a zodpovím, jak je to tedy s prokazováním totožnosti, a kdo je tedy oprávněn to požadovat. Jsou to zejména státní a městští policisté (strážníci), ovšem pouze v zákonem stanovených případech, nikoliv dle jejich libovůle. V praxi je to však trochu jinak a *taxativnost* dostává na frak. Mluvím o situacích, kdy vám policisté často preventivně zkontrolují doklady někde na veřejném prostranství.

Policisté jsou veřejnými činiteli⁶⁾ a kromě jiného jim přísluší veřejnoprávní oprávnění požadovat prokázání totožnosti. U městských strážníků je situace obdobná. Podle § 13 zákona o Policii ČR⁷⁾ je policista oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu,

- přistiženou při jednání, které má znaky trestného činu nebo přestupku,
- od které je požadováno vysvětlení,
- která odpovídá popisu hledané nebo pohřešované osoby,
- která se bezdůvodně zdržuje v bezprostřední blízkosti chráněných objektů,

- která má na místě veřejně přístupném zbraň a je důvodné podezření, že zbraně může být užito k násilí nebo pohrůžce násilím,
- která se zdržuje v blízkosti místa, kde došlo ke spáchání trestného činu, k dopravní nehodě, požáru nebo jiné mimořádné události, aby prokázala svou totožnost;
- která má být předvedena na žádost příslušného orgánu podle zvláštních předpisů,
- která je oznamovatelem (trestného činu, přestupku),
- na žádost jiné osoby, jestliže tato osoba má na zjištění totožnosti právní zájem, jakož i osobu, která o prokázání totožnosti žádá (typicky revizor nebo poškozená osoba, která požaduje pro účely náhrady škody identifikaci „škůdce“).

Osoba je povinna výzvě vyhovět. Neuposlechnutím se dopouští přestupku dle § 47 odst. písm. 1 přestupkového zákona *neuposlechnutí výzvy veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci* s možnou (je to policistovo správní uvážení, zda vám pokutu uloží, či nikoliv) sankcí až 1000 Kč. Nutno podotknout, že se to vztahuje na případy, kdy totožnost prokázat můžete, ale nechcete. Navíc můžete být i předvedeni. O tom viz dále.

Do výše uvedených situací se však člověk běžně nedostane, tudíž není třeba ho kontrolovat, přesto je jedno „gumové“ ustanovení, které lze, a taky tomu tak v reálu je, použít jako univerzální záminku pro všechno. Tou dívkou je, že *odpovídáte popisu hledané nebo pohřešované osoby* (Městská policie může pouze tehdy, *odpovídáte-li popisu hledané osoby*). Při bližším zamyšlení je vám jasné, že z technického hlediska je nemožné, aby si policisté či strážníci pamatovali tváře všech osob, které jsou v dané chvíli na seznamu pohřešovaných a hledaných. Ledaže by se to učili zpaměti... Jak vidno, účel světlí prostředky. Nehledě na to, že nesdělí, z jakéhoto záhodného důvodu je nutné strpět tuto kontrolu. Člověk neví, na čem je, a není dalek úvaze, že ho můžou perlustrovat kdykoliv. Může taktéž nastat hypotetická situace, kdy nebude pohřešován ani hledán nikdo, tudíž při neaplikovatelnosti ostatních zákonných důvodů po dotyčném nebudou moci požadovat prokázání totožnosti...

Z ostatních případů je taktéž pravidelně využíváno možnosti vyžadovat prokázání totožnosti v souvislosti s jednáním, které má znaky trestného činu nebo přestupku – typicky při chycení černého pasažera revizorem MHD.

Co se ale stane, když OP nemáte? Zprv je již v úvodu vysvětlil, že povinnost mít občanský průkaz neznamena *mít jej stále u sebe*. Z druhého máte povinnost prokázat totožnost, ne ukázat OP. Totožností jsou jméno a příjmení, datum narození a trvalý pobyt. V závislosti na tom, jak je závažný důvod zjišťování těchto údajů, provádí se kontrola a ověřování s určitou spolehlivostí. Totožnost se má za prokázanou, jsou-li všechny výše uvedené údaje spolehlivě zjištěny. Tzn. zadrželi vás policisté bezprostředně po vámi spáchané vraždě, určitě se nespokojí s identifikací vaší osoby pouhým sdělením, že se jmenujete Gustav Brífnágl, ale budou si to zajisté pečlivě ověřovat...

Shrnuto, zákonná úprava nikde neobsahuje způsob a jakými prostředky se máte prokázat. Z toho vyplývá, že se lze prokázat i jinými doklady či způsoby, než je OP. Ovšem v některých situacích mít konkrétní doklad musíte, a to řidičský průkaz při silniční kontrole. Občanský průkaz je veřejnou listinou, která kromě výše uvedených údajů obsahuje mnohé další a navíc i vaši fotografii, a jako taková má přednost. Dalšími použitelnými doklady mohou být cestovní pas, řidičský průkaz, zbrojní průkaz. Tyto jako veřejné listiny vydávají příslušné správní úřady. Za určitých okolností postačí i rozmanité služební průkazy či doklad o studiu. Možná je snad i vzájemná kombinace několika samo o sobě nedostačujících průkazů. Totožnost lze např. prokázat i prohlášením třetí osoby, která dosvědčí zmíněné údaje osobě další. Je však mít na paměti, že totožnost je třeba spolehlivě zjistit.

Co když odmítnete nebo neposkytnete-li potřebnou součinnost k prokázání své totožnosti? Státní policista je oprávněn takovou osobu předvést k provedení služebních úkonů za účelem zjištění její totožnosti a řádného objasnění věci. Nejistí-li policista totožnost předvedené osoby na základě sdělených údajů ani v evidencích obyvatel, je oprávněn vyzvat tuto osobu, aby strpěla zejména snímání daktyloskopických otisků, pořizování obrazových záznamů, zevní měření těla a zjišťování zvláštních tělesných znamení. Když ani na základě tohoto není zjištěna totožnost osoby do 24 hodin od předvedení, musí být osoba propuštěna. Městská (obecní) policie má v tomto užší pravomoci.

Platná právní úprava však dává oprávnění vyžadovat prokázání totožnosti, popř. osobních údajů za určitých okolností i dalším subjektům. To se týká tzv. lesní strážce⁸⁾, rybářské strážce⁹⁾, myslivecké strážce¹⁰⁾, strážce přírody¹¹⁾,

celníků¹²⁾ a jiných subjektů v dalších zákonech¹³⁾.

- 1) Zákon č. [328/1999](#) Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů
- 2) Ust. § 7 odst. 1 písm. c) zák. č. [75/1957](#) Sb., o občanských průkazech, který pozbyl účinnosti 1. 7. 2000.
- 2) § 14 zákona č. [328/1999](#) Sb.
- 4) Donedávna dle § 42a zák. č. [200/1990](#) Sb. (přestupkový zákon), od 1. 1. 2005 v souvislosti s novelou zákona o občanských průkazech zařazen do nového § 16a téhož zákona.
- 5) Zde se vychází z § 5 zákona č. [101/2000](#) Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) § 89 odst. 9 trestního zákona.
- 7) Zákon č. [283/1991](#) Sb.
- 8) § 34 zák.č. [289/1995](#) Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve zn. pozdějších předpisů.
- 9) § 14 zák. č. [449/2001](#)Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) § 16 zák. č. [99/2004](#) Sb., o rybářství.
- 11) § 81 zák. č. [114/1992](#) Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) § 31 zák. č. [13/1993](#) Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- 12) Zákony č. [435/2004](#) Sb. (o zaměstnanosti), [239/2000](#) Sb. (o integrovaném záchranném systému), o Hasičském záchranném sboru, [266/1994](#) Sb. (o drahách), [111/1994](#) Sb. (silniční zákon), 216/2002 Sb. (o ochraně státních hranic) , [124/1992](#) Sb. (o Vojenské policii), v platných zněních aj.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)